

when organizing themselves, the self-aware liberal citizens realized that the new capitalist state and the socio-economically differentiated society it was to rule could no longer rest upon subjects officially organized in feudal, exclusive and static estates, guilds and corporations. Individuals, not collectives, had to become unified on a national, not a parochial, level and under the circumstances the main attacks had to be directed towards internal norms and institutions, which had almost all been elaborated 200 years earlier during "Sweden's Age of Greatness". The coming men had to fight "diachronically" against the four-estate parliament, state regional administration, economic and industrial regulations and restrictions, a "mummified" state church and so on. Furthermore, these new "national liberals" had a lot of ideals in common with their Norwegian counterparts who had to start much more from scratch at home and for whom, as has already been touched upon, the old Swedish system could at worst become a new social order. Like the Finns combatting contemporary russification, the Norwegians had to fight "synchronically" against external forces.

The liberal Norwegian tradition is still alive, but Sweden's is not. Like Germany Sweden experienced a "Vormärz" of emancipatory national consciousness and a following era of state-centred nationalism. To keep to German expressions, ambitions to create *Kulturnationen* had to give way to *Staatsnationen*. When after the German-Danish war liberal "Scandinavianism" had been a fiasco, when during the last decades of the century the union became criticized and questioned by the Norwegian Left, when radical *international* ideas had gained a foothold in the country, which furthermore became more and more protectionist, conservative nationalists grasped the initiative and kept it. The liberal 19th-century challenge failed. To use the words of Eric Hobsbawm, "traditions" were "invented" on a grand scale, which had little or no historical support, and it must be underlined that a dividing line between living and dead history follows these events (illustrated in what has been chosen as motives for stamps, banknotes etc, where, unlike Finland and Norway, the first liberal national attempts are more or less completely excluded). What were argued to be pure "Swedish" elements were picked out of history in a selective way in order to strengthen a country that the Finnish historian Matti Klinge has described as "Little Bernadotte Sweden". The ethnic minorities, which had hitherto been no serious "problem", became a national question. The Swedish nation-state should consist of and be characterized by the "state nation", i.e. Swedish-speaking Swedes — a process culminating during World War I and which still can be observed. It must also be remembered that the Swedish "popular movements", which quickly gained such an influential and institutionalized position in the political establishment, have never presented any real alternatives to this national programme.

Historikerna och språket: teoretiska ambitioner och praktiska begränsningar

En taktisk programförklaring

Av Henrik Berggren och Lars Trägårdh

Under de senaste tvåhundra åren har det politiska livet i Europa omvandlats radikalt. Det dynastiska intrigmakeri som definierade den politiska sfären under 'l'ancien regime' har lämnat plats för en politisk kultur som omfattar *alla* samhällsinnevägnare, oavsett om man betraktar dessa som autonomi 'individer', ett 'folk', en 'massa' eller en 'nation'. Det tydligaste tecknet på denna omvandling är den enorma mängd av tryckt politisk text som riktat sig till en alltmer läskunnig allmänhet. "Words came in torrents" skriver Lynn Hunt om den franska revolutionen. Och de har bara fortsatt att komma, kan man tillägga. Frågan är hur man som historiker ska ha hantera dessa ordströmmar. Rör det sig enbart om sekundära fenomen, ett slags symptom på förändringar inom andra samhällsområden, eller handlar det om en förändring av språkets och begreppens förhållande till maktstrukturen i västvärlden?

Frågan om språkets och begreppens roll i samhällshistorien aktualiserar en rad metodologiska och forskningsstrategiska problem. De ansatser som gjorts under sjuttio- och åttioalet på detta nya forskningsfält har kommit att betraktas som kontroversiella och provokativa därför att en del av de verksamma forskarna (men långt ifrån alla, vilket kommer att visas i det följande) har inspirerats av fransk neostrukturalism. Vi menar dock att oavsett vilket förhållande man har till denna intellektuella strömning så finns det två konkreta anledningar att ta den historiska forskningen kring språk och begrepp på allvar.

För det första utgör frågan om språkets betydelse i modern historia ett genuint historiskt problem oavsett vilken språkfilosofisk skola man föredrar. Det faktum att detta nya forskningsområde har blivit förknippat med en viss teoretisk skola betyder inte att dess legitimitet vilar på en filosofisk grund. Vem vill påstå att sextio- och sjuttioalets socialhistoria står och faller med marxismen, eller att kvinnohistoria skulle sakna existensberättigande utan feministisk teori? Snarare är det väl så att dessa forskningsområden har betraktats som relevanta därför att de kan belysa vissa historiskt ställda problem; vilka sociala conse-

¹ Lynn Hunt, "The Rhetoric of Revolution in France", *History Workshop* 15, 1983, s 78.

kvenser fick västeuropas ekonomiska utveckling under 1800-talet? Hur har kvinnornas ställning förändrats under historien? På samma sätt bör man särskilja språkets roll i den historiska förändringsprocessen som ett *historiskt* problem och de olika filosofiska försöken att analysera språk utifrån *kunskapsteoretiska* frågeställningar.

För det andra finns också en forskningstrategisk anledning att ställa språket i centrum. Man kan idag konstatera att den marxistiskt inspirerade forskningsansats som har koncentrerat sig på förändringar i produktionsprocessen och arbetslivet kommer till korta när det gäller att förklara övergripande samhällsförändring. Det betyder inte att denna forskning har varit oväsentlig, utan snarare att den på ett fruktbart sätt alstrat oväntade problemställningar som kräver andra metoder. I en nyligen gjord analys av svensk arbetarrörelseforskning pekar Bo Stråth på den alltför stora bundenheten under sjuttio- och åttiotalet till Bravermans tes om arbetets degradering: "Vilken var den politiska kultur och den sociala miljö där den svenska arbetarrörelsen så tidigt började intressera sig för den parlamentariska makten? Hur påverkades förutsättningarna för arbetarrörelsens verksamhet av detta intresse. . . Den sortens frågor kan aldrig förstås om man borrar sig fast på arbetsplatserna."²

Det är med bakgrund av detta behov av förnyelse, tror vi, som det sedan en tid har pågått en intensiv debatt i *Historisk Tidskrift* kring teori och metodik. I viss mån kan vår artikel uppfattas som ett bidrag till denna fortgående diskussion. Dock är vårt huvudsakliga syfte att nå två specifika mål. För det första ämnar vi att kritiskt presentera ett rad konkreta försök som gjorts av franska, amerikanska, engelska och tyska historiker att utveckla en historisk metodik som tar sin utgångspunkt i språkets och begreppens historiska roll. För det andra, och detta som en frukt av den föregående analysen, vill vi antyda konturerna till ett taktiskt handlingsprogram för historiker som, likt oss, visserligen är intresserade av kunskapsteoretiska frågeställningar, men som ändå till slut måste fatta praktiska beslut i ofta pressade forskningslägen.

Foucault och diskursbegreppet

Det går naturligtvis inte att bortse från att det allmänna intresset för språkliga maktstrukturer har inspirerats av den franska neostrukturalismen. För historieforskningens del kan detta inflytande lokaliseras till en enda person, nämligen Michel Foucault.³

Den tradition av strukturalistisk lingvistik som han bygger på gör gällande att språkliga uttryck inte har någon immanent mening, att det inte finns någon nödvändig förbindelse mellan det uttryck vi använder för att beteckna ett objekt och objektet i sig.⁴ Men om betydelsen av ett ord eller begrepp inte är given ligger det nära till hands att anta att förmågan att definiera och ge mening åt ord och begrepp handlar om makt. Frågan är, på vilket sätt? För Foucault härrör språklig makt inte från någon social eller ekonomisk position utanför språket. Makt är inte någonting som en person eller en viss grupp besitter och som ger dem möjlighet att påverka språkets utformning, utan makten finns i språket. Hans utgångspunkt är att skapandet av mening i språket måste studeras som en teknik som finns närvarande i språket självt. All analys som syftar till att 'avslöja' en text, framför allt upphovsmannens dolda psykologiska, politiska eller sociala motiv, måste stå tillbaka för en analys av hur texten fungerar som sådan. Termen 'diskurs' är ett nyckelbegrepp i det här sammanhanget.⁵ Foucault vill med det fokusera på den inbördes ordningen i olika slags offentliga framställningar (det kan tex röra sig om en avrättning, en viss sorts institutionell arkitektur eller en samling vetenskapliga texter); enligt vilka regler man definierar, vilka begrepp man lyfter fram, hur man relaterar olika begrepp till varandra, hur man genom dessa definitioner utesluter andra begrepp.

Det är viktigt att se att Foucault definierar en bestämd position i förhållande till den historiska antropologi och idéhistoria som under åttiotalet har varit i ropet i Sverige. Hans syfte är inte att ta reda på vad folk egentligen tänkte eller hur deras medvetande såg ut. Tvärtom menar Foucault att språk, begrepp och symboler inte har betydelse som delar av logiska idéstrukturer, utan används på ett strategiskt och tillfälligt sätt. Att vissa ord eller begrepp blir betydelsefulla i ett samhälle kan inte förklaras med hänvisning till deras förenlighet med etablerade ideologier som liberalism, socialism och konservatism eller med givna intellektuella traditioner som t ex upplysningsfilosofin. Språket och begreppen i en högst konkret och positiv mening står i fokus och inte dolda hermeneutiska betydelsehorisonter. Historikerns uppgift är inte längre, enligt Foucault, att gå 'bakom' språket utan istället att fråga "how it functions; what representations it designates,

² Bo Stråth, Kommentar till Klas Åmarks rapport vid folkrörelsekonferensen i Örebro 16/11 1989. MS.

³ De arbeten av Foucault som haft störst genomslagskraft bland historiker är förmodligen *Vansinnets historia under den klassiska epoken*, Lund 1983, *Naissance de la clinique*, Paris 1963, eng översättning: *Birth of the Clinic*, New York och London 1973, *Övervakning och straff*, Lund 1987 och *Sexualitetens historia. 1. Viljan att veta.*, Stockholm 1980. I *Övervakning och straff* finns också en kommenterad bibliografi av Sune Sunesson.

⁴ Den gemensamma grundtexten för den strukturella lingvistikens är Ferdinand de Saussures *Kurs i allmän lingvistik*, Staffanstorps 1970. En bra allmänfilosofisk översikt är Vincent Descombes *Modern fransk filosofi 1933-78*, Göteborg 1988.

⁵ Mats Beronius har i en utmärkt presentation av Foucault, *Den disciplinära maktens organisering. Om makt och arbetsorganisation*, Lund 1986, översatt "diskurs" med "framställningsordning". Eftersom begreppet "diskurs" numera håller på att tränga in i svenskan finner vi det enklare att inte laborera med översättningar.

what elements it cuts out and removes, how it analyses and composes, what play of substitutions enables it to accomplish its role of representation".⁶

Lika lite är det någon form av psykologiserande erfarenhetsfilosofi som står i centrum för analysen. Den starka tendens som finns i den historiska antropologin att försöka analysera språk, begrepp och symboler som produkter av individuella och kollektiva vardagserfarenheter får inget gensvar hos Foucault. Till skillnad från den hermeneutiska marxism som ofta dominerar inom historisk antropologi postulerar han inte något ursprungligt, bestämmande vara. Foucaults utgångspunkten är att språket inte är en produkt av människors erfarenhet utan i högsta grad formar och definierar den upplevda erfarenheten.

Dessa två hypoteser – att språket inte kan analyseras i första hand som uttryck för logiska tankestrukturer eller upplevd erfarenhet – är naturligtvis ingenting annat än just hypoteser, av samma slag som "människans medvetande formas av hennes sociala vara". Man kan, beroende på sina ontologiska preferenser, gilla eller ogilla dem. Den viktiga frågan är om Foucaults sätt att närma sig förhållandet mellan språk och historia är fruktbart. Det finns två huvudsakliga problem med Foucaults strukturalistiska fokusering på diskurser. Hans vägran att överhuvudtaget befatta sig med subjektfilosofi leder – kanske inte nödvändigtvis, men de facto⁷ – till en oförmåga att handskas med de historiska aktörernas roll i en given situation. Detta vore inget problem om alla maktrelationer var diskursiva. Men eftersom det finns ickespråkliga maktrelationer blir en fokusering på diskurser nödvändigtvis ofullständig och missvisande. I "Sexualitetens historia" exemplifierar Foucault den sexualvetenskapliga diskursens ökade makt över människor med en liten historia om en något efterbliven arbetare i en by på franska landsbygden som ertappas med att leka "filbunksleken" (sic!) med en liten flicka. Detta leder till en serie ingripanden från polisen, borgmästaren och slutligen en läkare, som publicerar en rapport om fallet. För Foucault är detta ett exempel på hur myndigheter och experter småint ingriper i en oskyldig och lantlig förströelse. Med vår kunskap idag om sexuella övergrepp mot barn är det emellertid svårt att inte misstänka ett långt mer ondskefullt skeende. Eftersom Foucault endast är intresserad av diskursiv maktutövning, blir han blind för den fysiska, sexuella maktrelation som finns mellan arbetaren och

⁶ Michel Foucault, *The Order of Things. An Archeology of the Human Sciences*, London 1970, s. 79–80. Citerat från Peter Schötlers översiktsartikel "Historians and Discourse Analysis", *History Workshop* 17, 1989, s. 42.

⁷ För en diskussion om förhållandet mellan begreppen "aktör" och "subjekt" se Alex Callinoco, *Making history*, Cambridge och Oxford 1987, s. 35–46.

den unga flickan. Med någon form av aktörsperspektiv hade han blivit tvungen att reflektera över förhållandet dem emellan.⁸

Det andra problemet är också relaterat till frågan om de historiska aktörernas betydelse. Om vi accepterar idén att en av historieforskningens främsta uppgifter är att förklara samhälllig förändring har vi mycket lite att hämta hos Foucault. I "övervakning och straff" kontrasterar han på ett briljant sätt två olika diskursiva makttekniker, nämligen "det kvalfulla straffet" med hela sin offentliga ritual av avrättningar och tortyr och det moderna, individualiserade fängelsestraffet. Jämförelsen ger utan tvekan läsaren en djup och tankeväckande insikt om både den "klassiska epokens" och vår egen tids makttekniker. Men någon egentlig förklaring till övergången mellan dem får man inte, om man bortser från några vaga strukturmarxistiska hänvisningar till förhållandet mellan straffteknik och ekonomiskt produktionssystem. Varför har – med Foucaults suggestiva fras – "själen blivit kroppens fängelse"? Den frågan får vi inget svar på. Dessa problem betyder inte att Foucault inte är relevant för forskning kring språkets och begreppens betydelse i samhällshistorien. Diskursbegreppet är oundgängligt därför att det tvingar historikern att frigöra sig från föreställningen att språket är transparent och att textanalys enbart innebär att identifiera subjektet bakom texten. Däremot kan det aldrig vara ett mål i sig att beskriva olika diskurser. De måste problematiseras genom att föra in ett aktörsperspektiv och genom att försöka hitta förklaringar till samhälllig förändring. Diskursbegreppet kan användas som ett sökinstrument för att generera historiska frågeställningar.

Det totaliserande kulturbegreppet

Foucault har inte påverkat svensk historieforskning i nämnvärd utsträckning. Han hittar enstaka referenser men ingen egentlig metodologisk tillämpning. Den strukturella problematik som Foucaults diskurshistoria aktualiserar är dock högst påtaglig i den pågående historieteoretiska debatten i HT, framför allt när det gäller diskussionen om den historiska antropologin. Som Christer Winberg konstaterar har inte minst påverkan från Clifford Geertz och hans från Gilbert Ryle hämtade begrepp "thick description" inneburit att ett strukturellt kulturbegrepp har fått fäste inom historieforskningen. Winberg tycks uppskatta detta kulturbegrepp i den mån som det kortsluter motsättningen mellan struktur och aktör. Vi menar däremot att det har allvarliga begränsningar som kan exemplifieras genom två av de mest inflytelserika Geertz-påverkade historikerna idag, nämligen amerikanerna Robert Darnton och William Sewell.

⁸ Foucault, *Sexualitetens historia*, s. 42–43.

Robert Darnton — en ledande företrädare för sk "new cultural history"⁹ — har reagerat emot vad han ser som annalsskolans fixering vid att räkna, vara vad det vill: boktitlar, brott eller bivax. Han protesterar mot överambitiösa försök att kvantifiera kulturen och föreslår istället en analys som utgår ifrån ett kulturbegrepp som han definierar som ett symbolsystem, organiserat som ett språk och uttryckt i texter.¹⁰

Med texter menar Darnton inte endast skrivna dokument. Han hävdar att man kan "läsa" en ritual eller en stad lika väl som man kan läsa en folksaga eller en filosofisk text. Det vill säga, hela kulturen kan läsas som en text och Darntons analys metod är just "läsningen". "Genom att bearbeta de mest oklara ställena i ett dokument", skriver han, "kommer vi kanske på ett okänt system av innebörder".¹¹ Denna process kräver att historikern gör sig av med en viss kulturell och historisk oskuld; man måste ryckas ur sin falska känsla av bekantskap. Det bästa sättet att nå detta mål är att helt enkelt trava runt och titta i arkiven — som alltid bjuder på överraskningar. Historikern måste också vara medveten om kontexten; han måste upptäcka "tänkandets sociala dimension" och sedan "lista ut urkundernas innebörd genom att relatera dem till den omgivande betydelsfären".¹² Genom att på detta sätt ständigt "gå från text till kontext och tillbaka igen" kan han bana sin väg "genom en främmande andlig värld".¹³ Med denna metod hoppas Darnton i enstaka texter kunna upptäcka uttryck för en kulturs allmänna idiom. Detta är viktigt för honom ty, argumentar han, "om kulturen är idiomatisk så kan den nämligen räddas ur förgängelsen".¹⁴

William Sewell har haft en banbrytande effekt på forskningen kring franska revolutionen med sin studie av "arbetets språk" i Frankrike under 1700 — och 1800-talet.¹⁵ Liksom Darnton söker han efter ett alternativ till den kvantitativa socialhistorien. Inspirerad av Geertz definierar Sewell kultur som ett kollektivt omfattat mönster av symboler och trosföreställningar. Precis som Darnton introducerar han ett idiombegrepp som för oss bortom det skrivna och talade språket till att även omfatta hela det sociala livet "from such symbolically elaborate practices as religious festivals to such seemingly matter-of-fact activities as building houses".¹⁶

⁹ Darntons främsta arbeten utgörs av *The business of Enlightenment*, Cambridge 1979, *Boken i namnstenen*, Stockholm 1984 och *Den stora kallmassakern och andra kulturhistoriska bilder från den franska upplysningens tid*, Stockholm 1987.

¹⁰ Darnton, *Kallmassakern*, s. 299.

¹¹ *ibid.*, s. 8.

¹² *ibid.*, s. 10.

¹³ *ibid.*, s. 10.

¹⁴ *ibid.*, s. 301.

¹⁵ William Sewell, *Work and Revolution in France. The Language of labor from the Old Regime to 1848*, Cambridge 1980, s. 10. För en utförlig kritik av Sewell se Lynn Hunt och George Scheridan, "Corporatism, Association and the Language of Labor in France 1750 — 1860" i *Journal of Modern History*, 4, Dec 1986, (Vol 58), s. 813 — 844.

Sewells utmaning liknar Darntons. Även han är ute efter att locka mening ur sina olika källor, som alla är "meaningful statements, a set of interrelated texts that demand close reading and careful exegesis".¹⁷ Alla dessa uttalanden är gjorda i ett specifikt idiom, i Sewells fall "the language of labor", och uttolkandet av detta språk kräver precis som vi såg hos Darnton att den större kontexten iakttagas; "a history of worker's actions and consciousness must constantly move back and forth between the particular experiences of the workers and the changing patterns of the larger society".¹⁸

Darnton och Sewell är dock inte på något vis utbytbara. Darnton verkar ibland fullt nöjd med att koncentrera sig på att avslöja en dittills helt främmande symbolvärld, ungefär på samma sätt som en antropolog försöker att, från 'the natives' point of view', förstå en avlägsen kultur. Sewell är däremot primärt intresserad av förändring. Denna ambition blottar omedelbart de inneboende begränsningarna i den av Geertz influerade metodologin. Han noterar att "this framework gives us much less guidance for analyzing the way in which experiences changed over time".¹⁹ Detta är som Sewell påpekar inte förvånande nedtanke på att kulturantropologi först utvecklades som en metod för att nedteckna, förstå och på så sätt bevara minnet av försvinnande kulturer.

För Sewell är detta ett allvarigt problem eftersom han är intresserad för sättet på vilket ideologisk diskurs under och efter den franska revolutionen kom att konstituera den sociala och politiska ordningen. Sålunda är han uppmärksam på tvetydigheter och motsättningar i diskursen, i vad han kallar "the dialectic of revolution". Där Darnton i sin kända diskussion av en bisarr massaker på katter i Paris 1731, ungefär som litteraturkritikern, egentligen bara behöver en enda text, kräver Sewells frågeställning både en helt annan analys och en hel serie texter som täcker hela den studerade tidsperioden.

Innan vi ger oss in på frågan om hur en sådan språkorienterad analys av förändring kan se ut, låt oss notera ytterligare en konsekvens av dessa historikers försök att adoptera Geertz antropologi. Både Darnton och Sewell har ärvt en syn på kultur-som-språk. De utgår båda från antagandet att språket är den centrala modellen, att all upplevelse ytterst är språkligt konstituerad. Deras kunskapsteoretiska hemort är sålunda den hermeneutiska, och deras andliga faddrar inkluderar Gadamer och Heidegger. Det kan inte förnekas att en sådan imperialistisk definition av kultur-som-språk har en teoretiskt tillfredställande inte-

¹⁶ *ibid.*, s. 11.

¹⁷ *ibid.*, s. 13.

¹⁸ *ibid.*, s. 12.

¹⁹ *ibid.*, s. 12.

gritet som hos Foucault ibland når direkt poetiska höjder. Icke desto mindre är risken överhängande att definitionen inte bara blir för omfattande utan även så vag att den blir praktiskt oanvändbar. Som historiker undrar man oroligt var man skall börja sökandet efter dylika grandiosa idiom och hur man vet när man nått fram. Frågor om hur representativt och uttömmande ett givet urval är måste ställas just därför svaren är så svåra att ge. Faran tycks här vara stor att man genom att argumentera för språkets primat på den epistemologiska nivån gapar efter ett så stort stycke på det empiriska planet att man lätt tappar hela stycket.

Om man som Sewell definierar 'arbetets språk' så vitt att det kommer att omfatta snart sagt allt, "the whole range of institutional arrangements, ritual gestures, work practices, methods of struggle, customs and actions that gave the worker's world a comprehensive shape", då blir ambitionsnivån snabbt enorm – speciellt om man vill förklara förändringar som sträcker sig över femtio år eller mer.²⁰ Detta är mindre en teoretiskt betingad invändning än ett rent pragmatiskt påpekande. Vill man sätta ihop en praktiskt användbar metod som tar språkets makt på allvar måste man börja med att begränsa definitionsvidden av viktiga begrepp som språk och kultur.

Språk och politikens primat

Ett sätt att undvika problemen med ett alltför vitt kultur/språkbegrepp är att förlägga studierna av språkets och begreppens roll inom den traditionella politiska historieskrivningens ramar. Det är den väg som amerikanskan Lynn Hunt och engelsmannen Gareth Stedman Jones valt. Genom att placera sin forskning i fält vilkas historiska betydelse betraktas som mer eller mindre given – franska revolutionen respektive chartiströrelsen – undviker de en del av de problem som uppstår när man, som Sewell och Darnton, utgår från källor vilkas historiska relevans endast kan framtvingas genom en raffinerad serie av tolkningar.

I Stedman Jones essä "Rethinking Charrism" möter vi ett försök att studera språk och begrepp på ett fält som dominerats starkt av marxismen, nämligen den engelska arbetarklassens och arbetarerörelsens historia.²¹ Stedman Jones gör en nytolkning av chartiströrelsen baserad på det språk man använde snarare än de sociala förhållanden som den uppstod ur. Chartismen har av marxister traditionellt betraktats som den första manifestationen av en klassmedveten arbetarklass, och

mycket forskningsenergi har lagt ned på att analysera rörelsens sociala sammansättning och bevisa att man hade en socialistisk teori om arbetets värde. Stedman Jones polemiserar mot den tidigare forskningen och hävdar att man inte har fäst tillräcklig uppmärksamhet på vad chartisterna egentligen sade, utan dogmatiskt utgått ifrån att arbetare som organiserar sig med nödvändighet är klassmedvetna i en marxistisk mening.

Chartismens språk, menar Stedman Jones, var inte socialismens språk utan den politiska radikalismens; dess retorik var inte inriktad på en annat ekonomiskt system utan på politiska reformer. Radikalismen kan inte karaktäriseras som en specifik klassideologi, utan utgör det språkliga uttrycket för strävanden hos dem som är uteslutna från det politiska livet att få delta. Stedman Jones använder termen "vocabulary of exclusion" för att beskriva radikalismens språk. Sålunda var borgarklassen radikal när aristokratin hade monopol på den politiska makten. När borgarklassen lyckades i sina politiska ambitioner – som i Storbritannien 1832 – övertogs radikalismens språk av dem som inte omfattades av utvidgningen av det politiska medborgarskapet. För Stedman Jones innebär inte detta någon kritik av chartiströrelsen. Istället för att försöka bortförklara det faktum att rörelsen till stor del inte uppfyller kraven på 'modern klassmedvetenhet' gör denna analys det möjligt att rättvist bedöma chartisternas taktik och strategier. Fokuseringen på Parlamentet i sex-punktsprogrammet för politisk reform (The Charter) var inte ett utslag av naivitet, utan i själva verket en logisk konsekvens av det faktum att man satte erövrandet av den politiska makten före sociala och ekonomiska reformer. Sålunda kan Stedman Jones ge en plausibel förklaring till att rörelsens dog ut under 1840-talet trots att de sociala förhållanden inte hade förändrats. De politiska reformer (arbetstidsbegränsning, the Corn Bill) som genomfördes av Peel visade att analysen hade varit felaktig; arbetarnas ställning kunde förbättras utan att man utvidgade rösträtten.

Otvivelaktigt sätter Stedman Jones fingret på ett par ömma punkter i traditionell marxistisk analys. Framför allt svagheten med att utgå från att 'klassmedvetande' är något som bör finnas under vissa bestämda omständigheter – och dess eventuella frånvaro något som måste förklaras. Frågan är dock om han visar på en framkomlig väg för en språklig-historisk analys. Hos Stedman Jones är fokuseringen på språket och begreppens roll i historien sammanflätad med tesen att politiken har primat över sociala och ekonomiska förhållanden, att politiken och den politiska diskursen är central i historiska förändringsprocesser. Det är i högsta grad begripligt varför han går till väga på detta sätt; genom att lokalisera analysen till den politiska sfären undviker han det godtycke och den impressionism som häftar vid t ex Foucaults exempelsamlingar på diskursiv makt.

²⁰ *ibid.*, s 12.

²¹ Gareth Stedman Jones, *Languages of Class*, Cambridge 1983.

Om införandet av språk och diskurser i historieforskningen medför en återgång till traditionell politisk historia är det dock tveksamt om det utgör något väsentligt framsteg. Risker är att vi endast ersätter ett ord med ett annat, och det enda som åstadkommit är begreppsförvirring. Utan tvekan har den politiska aspekten av chartismen undervärderats, men rörelsen var — som flera av Stedman Jones kritiker har påpekat — mycket mer än en rörelse för parlamentarisk reform.²² 1842 ägde en generalstrejk rum som omfattade en halv miljon arbetare och varade mellan tre och fem veckor. Konflikten mellan arbete och kapital var alltså närvarande, även om den inte var lika central som tidigare historiker hävdar.²³ Dessutom pekar de kulturella uttrycksformer som rörelsen tog sig på att det fanns fler diskurser närvarande än enbart en parlamentarisk politisk. Som Joan Scott har påpekat, använde sig chartismen bland annat av genusskillnader för att särskilja ett feminint fält av utopiska och religiösa strävanden från rörelsens dominerande maskulina, realistiska och politiska tendens.²⁴

Det metodologiska problem för forskning kring språkets och begreppens betydelse i historien som Stedman Jones tydliggör kan sammanfattas så här: Denna forskning utgår från premisen att det finns språklig och diskursiv makt, att de ord man använder och de regler enligt vilka man sammanställer dem har en reell betydelse i samhällshistorien. Om vi preliminärt accepterar denna syn uppstår frågan om språkets makt i relation till andra, icke-språkliga fenomen. Är språket och diskursen överordnad alla andra maktrelationer? Som vi såg tidigare menar Foucault att all makt är diskursiv, ett synsätt som vi kritisera därför att det blir totaliserande. Stedman Jones analytiska ansats tenderar i en liknande riktning, med den skillnaden att han genom att knyta språkets makt till den politiska maktutövningsstrukturen ersätter diskursens primat med politikens primat. Därmed har han inte löst vare sig frågan om språkmaktens förhållande till t ex sociala, ekonomiska, eller ekologiska verkligheter, eller den därtill knutna kärnfrågan om språkets roll i den historiska förändringsprocessen.

Lynn Hunt befinner sig på det förmodligen mest väldefinierade, teoriexplicita och kontroversiella området i modern historieforskning idag, nämligen den franska revolution.²⁵ Likt Francois Furet — och i

opposition till både marxister och traditionella revisionister²⁶ — menar hon att revolutionen var 'politisk' inte bara i den meningen att den kan beskrivas i termer av statskonst, beslutsfattande och organisationer utan att den också skapade en helt ny politisk kultur. Revolutionen skakade inte sin samtid därför att den undanröjde hindren för kapitalistisk utveckling eller påskyndade moderniseringsprocessen. Dess primära betydelse var att den åskådliggjorde intensiteten i en revolutionär förändring; hur alla gamla begrepp och symboler förkastades och en våldsam energi utvecklades i sökandet efter nya sätt att beskriva verkligheten. Demokrati, terror, jakobinism och polisstaten var alla företeelser som fördes in i det politiska livet genom den franska revolutionen.²⁶

Språket intog en central plats i denna nya politiska kultur. Revolutionen underminerade gradvis auktoriteten hos den traditionella maktstrukturens 'sakrala' centrum — monarkin — men förmådde inte frambringa någon ny person, institution eller handling som självklart kunde utgöra medelpunkten för revolutionen (däremot rådde det naturligtvis ingen brist på aspiranter). Den enda accepterade källan till konsensus och auktoritet var språket; retorisk enighet om centrala begrepp som "revolutionen", "republiken" och "nationen" blev ytterst viktig därför att revolutionärerna varken hade någon sammanhållande ideologi eller någon historisk legitimitet (till skillnad t ex från "The Glorious Revolution" 1688). Revolutionen kunde endast finnas i nuet, i det fullständiga avståndstagandet från allt som hörde l'ancien regime till: "The ritual oaths of loyalty taken around the liberty tree or sworn en masse during the many revolutionary festivals commemorated and re-created the moment of social contract; the ritual words made the mythic present come alive, again and again"²⁷

Språket fungerade dock inte som en källa till revolutionär enighet och auktoritet utan skapade tvärtom motsättningar som förde revolutionärerna själva till giljotinen. För att kunna analysera denna process menar Hunt att man måste använda litteraturvetenskapens textkritiska metoder. Hon avvisar såväl den marxistiska tolkningen att den revolutionära diskursen endast var en slöja som dolde bourgeoisie's hegemonianspråk som den durkheimiska språk teori som gör gällande att språket är ett instrument för kulturell integration.²⁸ Eftersom revolutio-

²² Se bl a Neville Kirk, "In Defence of Class", *International Review of Social History* 32, 1987, s 2-47. John Foster, "The Declassing of Language", *New Life Review* 150, 1985, s 29-45. Joan W Scott, "On Language, Gender and Working-Class History", *Gender and the Politics of History*, New York 1988, s 53-67. Klas Åmark, "Arbete och politik i 1800-talets England", *Historisk tidskrift* 4/1987, s 588-595.

²³ Foster, s 41-42.

²⁴ Scott, s 63.

²⁵ Lynn Hunt, *Politics, Culture and Class in the French Revolution*, Berkeley, 1984.

²⁶ Några bra översikter av denna rika debatt utgörs av Henrik Halkiers "1789, mentalitet och struktur — översigt över aktuella tendenser i oppfattelsen af den franske revolutionen", *Historisk tidskrift* 1987 s 299-317, William Doyles introduktion till *Origins of the French Revolution*, Oxford 1988, s 7-40 och Geoffrey Ellis "The Marxist Interpretation of the French Revolution", *English History Review* 93, s 353-376.

²⁷ Hunt, s 11.

²⁸ Den durkheimiska språksynen representeras främst av Mona Ozoufs *La fête révolutionnaire 1789-1799*, Paris 1976, eng utgåva: *Festivals and the French Revolution*, Harvard 1988.

nens språk var retoriskt — dvs dess syfte var att övertyga och att återskapa verkligheten — måste man förlägga analysen till språket och inte utanför:

"Just as literary critics are now concerned with the nature of authorship, audience, plot structures, and narrative functions, so too during the Revolution were political speakers concerned with authority, audience and the correct interpretation of revolutionary history."²⁹

Det råder ingen tvekan om att Hunts textkritiska ansats har berikat revolutionsforskningen genom att peka på intressanta motsättningar i den revolutionära retoriken, tex när det gäller föreställningen om språklig 'genomskinlighet', benägenheten för konspirationsteorier och dilemmat med att hitta passande nationella symboler.³⁰ Frågan är dock om revolutionen verkligen kan framställas som en avgränsad politiskt-språklig händelse. Fördelen med Hunt är att hon, till skillnad från Stedman Jones, inte tar den politiska diskursens primat som given, utan argumenterar historiskt för den. Revolutionen skapade den moderna uppfattningen att politiken omfattar alla aspekter av samhälleligt vara, och den gjorde det genom att skapa ett nytt språk.

Förutsättningen för att vi ska acceptera denna tolkning är dock att man betraktar revolutionen som en plötslig, tillfällig politisk händelse utan samband med ekonomiska, sociala och mentala förändringar under 'l'ancien regime'. Med tanke på hur svårt det har varit för marxister att upprätthålla den traditionella synen på revolutionen som verket av ett kapitalistiskt borgerskap är det inte en orimlig strategi att lägga dialektiken på hyllan. Man kommer dock inte bort från vissa besvärande fakta. Michel Vovelle har visat — framför allt genom att studera testamenten — att det i mitten av 1700-talet även utanför det upplysta borgerskapet finns ett tydligt brott i synen på äktenskapet, döden och sexualiteten som förebådar den revolutionära diskursen på en rad områden. Även om Vovelles forskning i hög grad är färgad av den jakobinsk-marxistiska traditionen i fransk historiografi, så visar han att revolutionen inte kan frikopplas från frågor om långsiktiga orsakssamband.³¹ Hunt, liksom Foucault, ger oss en briljant diskursanalys men till priset av historisk förklaringskraft.

²⁹ Hunt, se 25.

³⁰ Se i tex Lars Kleberg "Revolutionens symbolspråk i Frankrike och Ryssland" i Ronny Ambjörnsson m fl *Franska revolutionen — bilder och myter*, Stockholm 1989, s 89 — 109.

³¹ Michel Vovelle, *Revolutionens mentalitet*, Stockholm 1988.

Reinhard Koselleck och Begriffsgeschichte

Hunts och Sewells metodproblem men även deras intresse för den franska revolutionen och dess dialektik leder oss fram till de frågor som fick den tyske historikern Reinhard Koselleck att utveckla vad som är både en historisk teori och en metodik: *Begriffsgeschichte* (begreppshistoria).³²

I Kosellecks tappning är *Begriffsgeschichte* inte tänkt som ett slags total historia; hans mål är betydligt mycket mer specifika. Vad det gäller periodisering är hans egna ansträngningar koncentrerade till seklet som omger den franska revolutionen, av anledningar som samtidigt är programmatiska och pragmatiska. Redan i hans första bok, *Kritik und Krise* (Freiburg, 1959)³³, är tyngdpunkten tydlig. Som titeln antyder anser Koselleck att den moderna tiden framför allt kännetecknas av en ständig politisk kris. Genom en dialektisk analys försöker Koselleck visa hur denna kris hade sin grund i motsättningar som uppstod mellan en borgerlig offentlighet som trädde fram inom ramen för mer eller mindre hemliga och först 'privata' sällskap å ena sidan och den absoluta staten å den andra. Denna tidiga form av borgelig offentlighet var i sin tur ett resultat av den absoluta statens försök att få slut på 1600-talets stora religiösa inbördeskrig genom att förvisa de religiösa ställningtagandena till en strikt privat sfär. Det var ur just denna sfär som sedan den borgerliga offentligheten uppstod. Den franska revolutionen med sin borgeliga utopism riktad mot den givna, traditionella kungamakten var ett uttryck för denna motsättning.

I sina senare arbeten, framför allt i ett gigantiskt uppslagsverk med historiska analyser av utvalda politiska begrepp ("Geschichtliche Grundbegriffe", Stuttgart, 1972—89) och en samling essäer av teoretisk natur ("Vergangene Zukunft", Frankfurt am Main, 1979)³⁴, har han gått vidare på vägen som han slog in på i "Kritik und Krise". I dessa verk har han analyserat konsekvenserna av den nya tidens utopism, som enligt honom har sin grund i franska revolutionen och den process som ledde fram till den.

Koselleck menar att den moderna tiden kännetecknas av ett nytt förhållande mellan det nuvarande, det förflutna och framtiden. Tidi-

³² Lennart Lundmark har gjort en kort presentation av Koselleck i *Historisk tidskrift* 2/1987, s 286—287. Vi har antagit hans översättningar i två fall: "förväntningshorisonter" och "erfarenhetsrummet". I *Haften för kritiska studier* 4/1986, publicerades en artikel av Koselleck, "Den nya tidens förgångna framtid". Det är inte vår ambition här att presentera en full bibliografi över Koselleckrelaterad litteratur. Dock kan vi hänvisa till Peter Schöttlers artikel "Historians and Discourse Analysis" i *History Workshop*, 27, Spring 1989 som innehåller en mycket användbar bibliografi som även täcker Koselleck och hans kritiker.

³³ Eng översättning: *Crisis and Critique*, Cambridge 1989.

³⁴ Eng översättning: *Futures Past*, Cambridge 1985. I denna artikel är alla sidhänvisningar till den engelska upplagan. Dock är översättningarna gjorda direkt från det tyska originalet av Frederik Sjögren.

gare hade dessa tidsdimensioner existerat på samma plan; man kunde bedöma situationer och handla enligt de erfarenheter man tidigare gjort. Efter den franska revolutionen öppnades framtiden och blev oförutsägbar utifrån det förflutnas perspektiv. Nu blev det nödvändigt att formulera en vision av framtiden som grund för handlandet i samtiden. För att tydliggöra denna förändring använder Koselleck två begrepp, "erfarenhetsrummet" och "förväntningshorisonten".³² Han menar att den accelererande förändringsprocessen undergrävde värdet av tidigare erfarenhet, att erfarenhetsrummet krympte tills dess att det inte längre förmådde vägleda i en post-revolutionär era dominerad av industrialisering och politisering. Det är nu man börjar tala om "människan som skapare av sin egen historia", ett modernt talesätt som enligt Koselleck inte hade kunnat formuleras innan den franska revolutionen. Han menar att detta uttryck indikerar en modern erfarenhet och, ännu mer, en modern förväntan: att det är möjligt att planera och verkställa historien. Det är just i detta sammanhang som språket får en avgörande betydelse i den historiska processen.

Som utgångspunkt för sin språkligt orienterade analys tar Koselleck det politiska begreppet (därav *Begriffsgeschichte*). Vad som skiljer ett begrepp från ett ord, och därigenom ger begreppet en politiska egenskap, är att det med nödvändighet är tvetydigt, att dess mening kan bli föremål för tolkningsstrider där deltagarna i kampen står för olika visioner av hur framtiden ska se ut. Det är just med dessa politiska begrepp som "förväntningshorisonten" blir formulerad. I en ständigt ökande takt skapades, enligt Koselleck, nya begrepp, ofta neologismer, som kombinerade planering, prognos, politisk handling och sociala institutioner. Detta är samma strida ström av nya ord som Lynn Hunt ovan refererade till.

För att ytterligare understrycka det framåtblickande draget, betonar han att dessa moderna begrepp ofta är "Vorgriffe", föregripanden. Sedan franska revolutionen, skriver han, definierar begrepp inte endast givna förhållanden; från och med då konstrueras begrepp som når in i och, så att säga, föregriper framtiden. I den politiska kampen betydde detta att positioner måste ha fått sin språkliga formulering innan de kunde erövrats. Detta innebar att språkets roll i den historiska processen förstärktes; dessa politiska begrepp var ej endast 'indikatorer', utan 'faktorer i alla de förändringar som svept igenom det post-revolutionära samhället. *Begriffsgeschichte* handlar därför om studiet av kampen om rätten till att definiera de viktiga politiska begreppen med utgångspunkt i dessa begrepps avgörande roll i den historiska processen sedan den franska revolutionen.

Ur vår synvinkel är det ytterst viktigt att notera det sätt på vilket Koselleck argumenterar för språkets/begreppens betydelse. Trots att han är djupt influerad av både Heidegger och Gadamer stödjer han sig

inte på epistemologiska utan på rent historiska argument.³⁵ Han är mycket mån om att påpeka att han inte utgår ifrån eller inordnar sig i något större lingvistiskt/ filosofiskt projekt. Han noterar att "de föreliggande semantiska analyserna inte primärt har något språkhistoriskt syfte.³⁶ Snarare är målet att förstå den språkliga organisationen av tidsbestämd erfarenhet som den dyker upp i specifik förgången verklighet, att genomföra analyser som "ständigt griper omkring sig för att förtydliga den social-historiska kontexten; för att klart markera tyngdpunkten i författarnas och talarnas pragmatiska och politiska språk."³⁷

Han varnar uttryckligen för att utplåna distinktionen mellan de språkliga och icke-språkliga dimensionerna. Förutom att ett sådant synsätt skulle innebära ett överskattande av de skriva Källorna, som inte vore försvarbart vare sig teoretiskt eller historiskt, döljer sig bakom dylika föreställningar faran av en ontologisk missuppfattning av begreppshistoriens möjligheter. Koselleck vägrar att dras in i en kortsluten vision av den historiska processen i vilken historien uppfattas utifrån sina egna begrepp. Han betonar att "tvärtom finns det mellan just begrepp och sakförhållande en spänning som än upphävs, än kommer i dagen, än framstår som olösbar. Gång på gång kan man registrera en hiatus mellan sociala sakförhållanden och det språkbruk som syftar på eller omfattar dem"³⁸ En överskattning av språkets roll leder paradoxalt nog, enligt Koselleck, till en underminering av begreppshistoriens användbarhet. Istället hävdar han att det är just spänningen mellan det språkliga och utom-språkliga som ger begreppshistorien som metod dess kraft.³⁹

Just det faktum att ett historisk klagörande av hur begrepp användes i det förflutna måste ta hänsyn till inte bara språkets historia utan även socialhistoriska data, binder samman *Begriffsgeschichte* med andra historiska metoder. Begreppshistoria, skriver han, "syftar alltså slutligen till "Sachgeschichte" (sakhistoria)".⁴⁰ I motsats till klassisk idéhistoria är begreppshistoria inget självändamål utan "den definieras som en metodiskt självständig del av den socialhistoriska forskningens".⁴¹ Man bör dock inte förledas av Kosellecks försök till blygsamhet.

³⁵ Koselleck är influerad av Gadamer och Heidegger som båda var hans lärare i Heidelberg efter andra världskriget. Gadamer använder också horisontbegreppet. Dock är det från en studiekamrat från den tiden, Robert Jauss, som han hämtat just begreppet "förväntningshorisont". Jauss utvecklade detta begrepp som en del av sin litterära receptionsteori. För en bra introduktion till Kosellecks intellektuella bakgrund, se Keith Tribes introduktion till *Futures Past*.

³⁶ Koselleck, *Futures Past*, s xxv.

³⁷ *ibid.*, s xxv.

³⁸ *ibid.*, s 85.

³⁹ *ibid.*, s 85.

⁴⁰ *ibid.*, s 87.

⁴¹ *ibid.*, s 88.

Ty, tillägger han, samtidigt är begreppshistoriens metodik *nödvändig* för seriösa socialhistoriker: "Begreppshistoriens teoretiska premisser alstrar strukturella utsagor som den exakta socialhistorian inte har råd att undvara."⁴² För varje socialhistoriker som sysslar med tendenser och längre perioder sedan franska revolutionen, måste studiet av de centrala begreppen, deras roll och meningsmutationer inom ramen för politisk kamp, utgöra en viktig del.

Med andra ord har Koselleck genom att avgränsa och ganska snävt definiera begreppshistoriens syfte och användningsområde sökt klargöra dess praktiska användbarhet eller i om nödvändighet för socialhistoriker. Han har alltså gått den motsatta vägen jämfört med de totaliserande och lätt imperialistiska tendenser vi noterat hos Foucault, Darnton och Sewell.

Det är kanske därför inte förvånansvärt att han blivit kritiserad just för att ta 'begreppet' som sin analysenhet. Det har påpekats att begrepp ofta inte kan analyseras meningsfullt när de ryckts lös ur sina större diskursiva sammanhang.⁴³ En sådan kritik, vilken leder oss tillbaka i riktning mot diskurs och ett språkbegrepp som tidigare nämnda forskare förespråkat, kan dock effektivt bemötas på pragmatiska och taktiska grunder. Det vill säga, man kan tillstå det teoretiskt logiska i invändningen men ändå vidhålla det praktiskt fördelaktiga i Kosellecks mer modesta ansats. Det är ju betydligt lättare att inom ramen för det möjliga utöka antalet begrepp som behandlas i en given analys än att behöva leva med det ofta stora gap som kan råda mellan alltför djärva teoretiska ambitioner proklamerade i introduktionskapitlet å ena sidan, och de betydligt mer blygsamma iscensättningarna av samma program i empiriskt underbyggda undersökningar som sedan följer. Stedman Jones utgör härvidlag, liksom Sewell och Darnton, varnande exempel.

Koselleck kan med dessa gränsdragningar även undvika en del andra fällor som vi ovan sett lura. Genom att understryka den icke-språkliga dimensionens verklighet, slipper Koselleck ur den hermeneutiska cirkelns hermetik som betoningen av på språkets konstituerande, primära natur leder till. Detta gör att han analytiskt kan komma åt den dynamiska spänningen mellan aktör och struktur i det politiskt/semantiska fältet. Detta synsätt tillåter honom även att argumentera för betydelsen av begreppshistoriska analyser utan att för del skull hamna i absurda försök att hävda politikens eller språkets primat.

⁴² *Ibid.*, s 91.

⁴³ Schottler, s 53–54.

Totalitära teorier och praktisk metodik

Sammanfattningsvis kan ett par observationer göras. De problem som det nya intresset för språkets roll i den historiska processen inneburit för många historiker tycks ofta ha att göra med att metoderna och de underliggande teorierna vanligtvis har importerats från andra discipliner som lingvistik, filosofi eller antropologi. Detta har i sin tur lett till en viss skepsis eller rent av fientlighet bland andra historiker. I denna artikel har vi sökt påvisa det rimliga i mycket av denna skepsis samtidigt som vi velat klargöra mer specifikt vad som är problematiskt men också ofta lovande och fruktbart med dessa försök att applicera filosofiska, lingvistiska och antropologiska metoder på det historiska forskningsfältet.

Till slut har vi sökt introducera den i Sverige relativt okände men allmer uppskattade tyske historikern Reinhard Koselleck. Just därför att han utvecklade sitt program inom ramen för strikt historiska frågeställningar har han också undvikit många av de problem som vi diskuterat i samband med de andra metodiska ansatserna. Allmänt sätt tycks det oss som om vikten av genomtänkta avgränsningar av metodens användningsområde samt modesta och precisa definitioner av nyckelbegrepp som kultur, språk och diskurs härvidlag är av avgörande betydelse. Paradoxalt nog visar det sig att det råder ett omvänt förhållande mellan graden av teoretiskt totaliserande och metodens praktiska användbarhet för oss historiker som till syvende och sist ändå är mest sysselsatta med att försöka skriva god historia med utgångspunkt från ett reelt existerande empiriskt källmaterial.

Summary: The Historians and the Linguistic Turn: Theoretical Ambitions and Practical Limits.

The authors of this article have reviewed the methods, and the associated theoretical assumptions, used by a number of influential American and European historians who have placed language at the center of their analysis.

In his analysis of power and language, Michel Foucault rejects the notion that discursive power is merely a reflection of extralinguistic power. The task of the historian is not to expose the reality behind language, to interpret it in terms of extra-linguistic aspects, but rather to ask how power functions in language. This insistence on subjectless discursive power only works if we accept the idea that non-linguistic relations are of no consequence. If we accept the reality of, for example, sexual or ecological relations, then Foucault's approach has less to offer. Similarly, a problem occurs if we move to the

problem of change. Explanations of how a certain discourse appears, changes, or disappears are rarely offered beyond rather mysterious references to "historical discontinuities" which mark the beginning and end of each "episteme".

This structuralist dilemma is also apparent in the work of two American historians who are both influenced by the anthropologist Clifford Geertz, William Sewell and Robert Darnton. They stress the symbolic element in social intercourse and see culture as a system of symbols, organized as a language in the form of texts. Given this conception of culture, their method of analysis is "reading" by which they mean a careful hermeneutical process of "teasing" meaning out of the various texts. The tension between the linguistic and extralinguistic worlds is resolved by seeing the "context" in textual terms as well. Thus they develop a notion of a language-as-culture and, particularly Darnton, often operate much in the same way that a literary critic might. The question of how to explain change still looms large. Indeed Sewell is aware of this problem, noting that the method adopted from anthropology is not well designed for the analysis of change. A further problem is that the all encompassing definition of language-as-culture, while theoretically attractive, is so wide as to become virtually useless to the practising historian.

One way of focusing the language concept is to study the role of language in the field of politics. Gareth Stedman Jones has offered a reinterpretation of the Chartist movement from the point of view of the language used by their members. He argues that the driving force was a struggle for political rights, elaborated in a language which itself was rooted in an earlier tradition of radical politics, which he calls a "vocabulary of exclusion". While Stedman Jones' analysis works as a critique of marxist historical analysis, it is, however, not clear how his analysis differs from traditional political history. Key questions concerning the precise role of language in the process are never worked out in convincing detail.

In her book on the French revolution, Lynn Hunt also attempts to rehabilitate the study of "politics" and political power. In opposition to both marxists and traditional revisionist historians she is not interested in identifying causes and consequences of the revolution. Instead she sees the revolution as a process which saw the birth of a new "political culture" that "provided the logic of revolutionary action". Hunt reminds us of Foucault in the elegance of her discourse analysis. At the same time, like him, she does not deal with the questions of continuity and change, nor does it seem that her method lends itself well to this type of analysis. It is never quite clear how the new political culture appeared or what its relation to pre-revolutionary political culture was.

Hunt's concern with the French revolution is shared by the German historian Reinhart Koselleck. Koselleck sees the revolution as a particularly dramatic expression of the state of constant crisis that he argues is characteristic of the modern age. An aspect of this crisis is the shrinking of "the space of experience", i.e. that the accelerating rate of change tends to render past experience less and less useful for making sense of the present. Increasingly expectations, visions of the future, began to play the politically organizing role that the perceived experience of the past had previously done. It is in this context that language starts to play a particularly significant role. Before political positions could be won they had to be linguistically formulated. Not surprisingly then, the period since the time of the great revolution has been marked by a great production of new political concepts which far from simply reflecting sociopolitical change have actually been factors in that process.

In conclusion the authors note that the most fruitful approaches involving a language oriented analysis appear to be those which take as their point of departure language as a historical problem and then proceed to develop a method which is theoretically modest enough to be practically powerful.